

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра психологічного консультування і психотерапії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор
з науково-педагогічної роботи
Антон ПАНТЕЛЕЙМОНОВ
«_____» _____ 2020 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ЗАГАЛЬНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

галузь знань: 01 Середня освіта

спеціальність: 014.07014.07 Середня освіта (Географія)

освітня програма: географія, природознавство та спортивно-туристська робота, географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота

вид дисципліни: обов'язкова

факультет: геології, географії, рекреації і туризму

2020/ 2021 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету психології

« 26» червня 2020 року, протокол № 5

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: ФРОЛОВА Євгенія, кандидат психологічних наук, доцент;

Програму схвалено на засіданні кафедри психологічного консультування і психотерапії

Протокол від «10» червня 2020 року № 8

Зав. кафедри психологічного консультування і психотерапії

_____ Олександр КОЧАРЯН
(підпис)

Програму погоджено методичною комісією: факультету психології

Протокол від «23 » червня 2020 року № 6

Голова методичної комісії

_____ Юлія ГИМАСВА
(підпис)

Програму погоджено методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол від «31» серпня 2020 року № 13

Голова методичної комісії факультету геології, географії, рекреації і туризму

_____ Олександр ЖЕМЕРОВ
(підпис)

ВСТУП

Програму навчальної дисципліни «Загальна та вікова психологія» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців на першому (бакалаврському) рівні спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія).

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни «Загальна та вікова психологія» – інтеграція та систематизація психологічних знань щодо механізмів організації та функціонування психічного апарату людини та розвитку особистості, що є підставою для розвитку професійних компетенцій майбутнього фахівця у галузі середньої освіти. Програма складається з 2-х розділів: 1) загальна психологія; 2) вікова психологія.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни полягають у формуванні таких компетентностей:

ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, бути сучасно освіченим, усвідомлювати і оволодівати можливістю навчання впродовж життя.

ЗК4. Здатність працювати в команді.

ЗК6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК7. Навички пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), соціально відповідально і свідомо.

ЗК9. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК10. Уміння виробляти власну стратегію і тактику професійної поведінки, діяльності з урахуванням інтересів колективу

ФК 2. Здатність проектувати та організувати освітній процес, підбирати та реалізовувати форми, методи і засоби навчання, що спрямовані на розвиток здібностей учнів на основі психолого-педагогічної характеристики класу.

ФК 3. Здатність вивчати психологічні особливості засвоєння учнями навчальної інформації з метою діагностики, прогнозу ефективності та корекції освітньо-виховного процесу у закладах середньої освіти.

ФК 5. Формування позитивної пізнавальної мотивації дитини до саморозвитку і навчання.

ФК 6. Здатність виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, формування їхньої культури та підготовки до вибору життєвого шляху.

ФК 8. Усвідомлення суспільної значущості своєї педагогічної діяльності та відповідальності, здатність здійснювати професійну саморегуляцію, а також продовжувати навчання та вдосконалення своїх знань й умінь із значним ступенем автономії

ФК 9. Здатність до комунікації зі спільнотами, уміння організувати комунікацію учнів, створювати рівноправне, справедливе освітнє середовище, здатність аргументовано переконувати колег у правильності запропонованого рішення, вміння донести до інших свою позицію.

ПК9. Здатність виконувати педагогічні дослідження, інтерпретувати отримані результати досліджень, застосовувати їх у професійній діяльності.

ПК10. Здатність застосовувати набуті географічні і психолого-педагогічні компетентності, знання сучасних методик і освітніх технологій для формування в учнів загальних і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків географії відповідно до вимог державного стандарту.

В рамках вивчення дисципліни заплановано

- ознайомити студентів з основними етапами розвитку та напрямками психології як науки та сучасними уявленнями щодо природи психічного відображення;
- сформулювати уявлення щодо закономірностей функціонування психічних процесів, психічних станів та психічних властивостей особистості;
- вивчити основні підходи та теорії до розуміння особистості;
- вивчити періодизацію розвитку особистості у різних підходах, охарактеризувати основні кризи розвитку особистості та сенситивні періоди;
- сформулювати навички застосування методів психологічної діагностики рівня розвитку пізнавальної, емоційно-вольової, мотиваційно-особистісної сфер учнів та студентів;

1.3. Кількість кредитів - 4

1.4. Загальна кількість годин - 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	-й
Семестр	
4-й	-й
Лекції	
24 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
24 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
72 год.	.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

РН 2. Знає закономірності розвитку особистості, вікові особливості учнів, їхню психологію.

РН 4. Здатний висловлювати власні висновки, а також знання та пояснення, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються; знає та розуміє особливості навчання різнорідних груп учнів, застосовує диференціацію навчання, організовує освітній процес з урахуванням особливих потреб учнів.

РН 5. Ефективно застосовує професійні знання в практичній педагогічній діяльності при вирішенні навчальних, виховних та науково-методичних завдань з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, конкретних психолого-педагогічних ситуацій.

РН 10. Здатний проєктувати рівноправне, справедливе, психологічно безпечне й комфортне освітнє середовище, уміє виявляти булінг серед учнів та протидіяти йому, організовувати співпрацю учнів та комунікацію з їхніми батьками.

РН 11. Здатний цінувати різноманіття та мультикультурність, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, діалогу й співробітництва.

PH 14. Володіє критичним осмисленням проблем у навчанні та/або професійній діяльності на межі предметних галузей.

PH 20. Знає і вміє залучати інноваційні концепції, методики та тенденції вітчизняної та зарубіжної теорії навчання географії.

PH 21. Самостійно збирає, обробляє, аналізує і систематизує наукову та технічну інформацію під час проведення профільних досліджень.

PH 26. Творчо застосовує сучасні методики і технології, різноманітні методи та форми прогресивного навчання, інноваційні прийоми навчання в освітніх закладах різного типу, забезпечуючи формування в учнів предметних компетентностей та основ цілісної природничо-наукової картини світу.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Загальна психологія

Тема 1. Базові поняття сучасної психології

Життєва і наукова психологія. Методи наукової психології. Проблема предмету психології. Психологія як наука про душу. Психологія як наука про свідомість. Психологія як наука про поведінку. Психологія як наука про психіку і психічні явища.

Підходи до розуміння психіки. Походження та еволюція психіки. Основні відмінності психіки людини та тварин. Взаємозв'язок психіки та мозку людини. Загальна характеристика психіки людини: психічні процеси, психічні стани, психічні властивості особистості. Основні компоненти психіки людини: свідомість, несвідомі психічні процеси. Роль мови та язика у розвитку свідомості. Поняття та характеристика самосвідомості. Психіки та діяльність.

Тема 2. Психічні процеси та стани.

Пізнання і пізнавальні процеси. Загальна характеристика пізнавальної сфери людини. Специфічні пізнавальні процеси, їхні рівні: чуттєвий (відчуття, сприйняття) і раціональний (мислення). Неспецифічні пізнавальні процеси: увага, пам'ять, уява. Єдність пізнавальної і емоційної сфер (інтелекту й афекту).

Емоційно-вольові процеси. Адаптація людини і функціональний стан організму. Емоційний стрес і регуляція емоційних станів. Специфіка психологічного відображення в емоціях. Співвідношення емоцій і процесів пізнання. Предметність емоцій. Емоції і процеси мотивації. Емоції як внутрішній регулятор діяльності. Види емоційних проявів. Поняття емоції, афекту, настрою, пристрасті, переживання. Функції емоцій: підходи і теорії.

Конативна складова психіки: мотиваційна сфера. Основні проблеми і поняття психології мотивації. Потреба як основа процесів мотивації. Загальна організація мотиваційної сфери особистості. Проблема класифікації мотивів. Типологія мотивів теорії діяльності: актуальні і потенційні мотиви, предметні і функціональні, смислоутворювальні, мотиви-стимули. Цінності, інтереси, норми як мотиваційні утворення. Постійна мотивація. Ситуативна мотивація. Рівень домагань і мотивація досягнення. Зовнішня і внутрішня мотивація. Локус контролю.

Психічні стани. Стрес, стадії та вили стресу. Сон та змінені стани свідомості.

Тема 3. Особистість.

Основні поняття психології особистості. Людина, індивід, особистість, індивідуальність. Диференційно-психологічна стратегія визначення особистості. Основні проблеми диференційно-психологічного опису особистості (здібності, темперамент, характер, індивідуальний стиль діяльності, статевовікові властивості, типології індивідуальності, структура індивідуальності). Мотиваційно-динамічний підхід. Особистість як система мотивів. Психоаналітичні теорії особистості. Особистість у гуманістичному підході. Особистість і діяльність. Соціально-психологічна модель. Особистість у системі соціальних відносин. Когнітивний підхід. Особистість і пізнання.

Співвідношення темпераменту і характеру. Структура характеру. Захисні функції характеру.

Розділ 2. Вікова психологія

Тема 4. Періодизація розвитку особистості

Проблема розвитку особистості у психодинамічному підході (періодизація Ст. Джонсона): базові потреби, інфантильні травми та захисні характерологічні утворення. Характеристика періодів розвитку особистості (за Е.Еріксоном). Характеристика періодів розвитку особистості (за Д.Б.Ельконіним-В.В. Давидовим). Вікові особливості навчальної діяльності. Основні поняття педагогічної та вікової психології за Л.С.Виготським: зона найближчого розвитку, новотвір, криза розвитку. Принцип єдності розвитку та навчання.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин												
	Денна форма						Заочна форма						
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Розділ 1. Загальна психологія													
Тема 1. Базові поняття сучасної психології	27	6	6			15							
Тема 2. Психічні процеси та стани	27	6	6			15							
Тема 3. Особистість	27	6	6			15							
Разом за розділом 1	78	16	18			45							
Розділ 2. Вікова психологія													
Тема 4. Періодизація розвитку особистості	27	6	6			15							
Разом за розділом 2	27	6	6			15							
Підготовка до іспиту	12					12							
Усього годин	120	24	24			72							

4. Темі семінарських занять

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Базові поняття сучасної психології Дискусія на тему проблематики психічного відображення	6
2	Тема 2. Психічні процеси та стани Доповіді за тематикою властивостей психічних процесів. Практична робота «Пізнавальні процеси та їх роль у навчанні»	6
3	Тема 3. Особистість Доповіді та дискусія щодо сучасних підходів до вивчення особистості	6
4	Тема 4. Періодизація розвитку особистості Характеристика періодів розвитку особистості у різних підходах. Практична робота «Діагностика акцентуацій характеру».	6
	Разом	24

5. Самостійна робота для студентів денної форми навчання

№ теми	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Базові поняття сучасної психології. Підготовка доповідей. Підготовка до семінарського заняття.	15
2	Психічні процеси та стани. Підготовка доповідей. Підготовка до семінарського заняття. Виконання практичної роботи.	15
3	Особистість. Підготовка доповідей. Підготовка до семінарського заняття.	15
4	Періодизація розвитку особистості. Підготовка до лекції. Виконання практичної роботи.	15
7	Підготовка до заліку	12
	Разом	72

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом

7. Методи навчання

Лекція – це вид роботи, що систематизує виклад навчального матеріалу. Шляхом відвідування та роботи на лекціях студенти отримують уявлення щодо предмету в цілому, знайомляться з основними теоретичними питаннями курсу. Лекції не вичерпують матеріал дисципліни повністю і покликані закласти основи наукових знань, визначити напрям, основний зміст і характер усіх видів навчальних занять і, головним чином, самостійної роботи студентів.

Семінарське заняття – вид навчального заняття, на якому викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами завдання, їх виступи, активність у дискусії, уміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо.

Консультація з дисципліни – метод навчання, який передбачає можливість індивідуального спілкування студента із викладачем за питаннями, що викликали труднощі або потребують додаткової уваги під час вивчення

Самостійна робота студента - вид роботи, що передбачає активність та замученість студента у поза аудиторний час та спрямований на поглиблення знань за певними розділами або темами курсу. Студенти отримують конкретні завдання, термін виконання та попередньо ознайомлюються із вимогами щодо виконання завдань та їх оцінювання.

8. Методи контролю

Для студентів денної форми навчання

у якості поточного контролю передбачено оцінювання самостійної роботи.

Самостійна робота передбачає виконання таких видів самостійної роботи:

1) *Практична робота* на тему «Пізнавальні процеси та їх роль у навчанні». Студентові потрібно провести психологічну діагностику пізнавальних процесів в учня середньої школи за допомогою наступних методик: методика діагностики стилів кодування інформації (Є. В. Фролова), методика визначення типу мислення (Г. В. Резапкіна). Психодіагностичні методики надаються викладачем під час навчальних занять або можуть бути самостійно знайдені студентом у психологічній літературі.

Робота передбачає також аналіз отриманих результатів діагностики, співбесіду з учнем, в ході якої аналізується його академічна успішність та навчальні переваги або труднощі та формулювання висновків щодо взаємозв'язку особливостей пізнавальної сфери із успішністю його навчання.

За результатами роботи студент готує звіт у письмовій формі. Звіт повинен включати: титульний аркуш, соціально-демографічну характеристику досліджуваного (вік, стать, сфера діяльності тощо), результати психологічної діагностики у вигляді таблиці з сирими показниками тестування, змістовну інтерпретацію результатів та висновки.

2) *Практична робота* на тему «Діагностика акцентуацій характеру». Студентові потрібно провести психологічну діагностику вираженості основних типів акцентуацій характеру у підлітка або молодій людині за методикою Леонгарда-Шмішека. Знайомство з методикою, ключем та обговорення результатів роботи після її виконання здійснюється під час практичних занять, а проведення методики з досліджуваним, обробка та інтерпретація результатів – під час самостійної роботи.

3) *Доповідь* на одну з обраних тем (або на тему, запропоновану студентом), які виходять за межі лекційного матеріалу. Орієнтовні теми доповідей наведено у додатку.

У якості **семестрового контрольного заходу** передбачено складання іспиту для студентів денної форми навчання. Екзаменаційне завдання складеться з двох питань, на які потрібно надати розгорнуту відповідь.

Перше завдання містить питання, яке відбиває розуміння матеріалу першого розділу. Друге завдання спрямоване на оцінювання засвоєння матеріалу за другим розділом.

Роботу розподілено на 20 варіантів. Номер варіанту роботи може бути закріплений за студентом шляхом випадкового вибору або за вибором викладача.

Питання до іспиту «Загальна та вікова психологія»

1. Предмет і методи дослідження в психології.
2. Зв'язок психології з іншими науками. Основні етапи розвитку психологічної науки.
3. Поняття психіки. Походження й розвиток психіки.
4. Мозок, психіка й поведінка людини. Взаємозв'язок психічних і соматичних процесів.
5. Сутність і структура свідомості людини.
6. Мова, свідомість і мова. Основні функції мови й мови.
7. Роль несвідомого в психічному житті людини. Характеристика неусвідомлюваних психічних процесів.
8. Уявлення про несвідоме у різних теоріях (З.Фрейд, К.Г.Юнг, С.Гроф).
9. Самосвідомість та його місце в психіці. Рівні й етапи розвитку самосвідомості. Поняття Я-концепції.
10. Структура людської діяльності і її компоненти.
11. Види діяльності людини. Принципи класифікації. Поняття провідної діяльності.
12. Загальна характеристика пізнавальних процесів.
13. Характеристика відчуття й сприйняття. Принципи класифікації відчуттів і сприйняття і їхні основні властивості.
14. Загальна характеристика уваги. Основні види й властивості уваги.
15. Загальне поняття про пам'ять. Види пам'яті і її основні характеристики.
16. Загальна характеристика уяви. Основні види й механізми уяви. Проблема творчої уяви.
17. Мислення і його роль у пізнавальній і практичній діяльності людини. Види мислення і його основні характеристики.
18. Емоції й почуття. Способи керування емоційним станом.
19. Стрес і його вплив на фізичний і психічний стан людини. Види й стадії стресу.
20. Поняття про особистість у психології. Людина індивід, індивідуальність, особистість.

21. Поняття про темперамент. Зв'язок темпераменту з типами ВНД.
22. Характеристика прояву основних типів темпераменту.
23. Характер. Структура й типологія характеру.
24. Взаємозв'язок характеру й темпераменту.
25. Чинники, що впливають на формування рис характеру.
26. Мотивація. Класифікація потреб і мотивів особистості.
27. Загальна характеристика й види здібностей. Здібності й задатки.
28. Періодизація розвитку особистості (різні підходи)
29. Психодинамічний підхід до розвитку особистості (Ст. Джонсон).
30. Характеристика періодів розвитку особистості (за Е.Еріксоном).
31. Характеристика періодів розвитку особистості (за Ельконіним-Давидовим).
32. Основні поняття вікової та педагогічної психології: зона найближчого розвитку, новотвір, криза розвитку (Л.С.Виготський)

9. Схема нарахування балів Розподіл балів для денної форми навчання

Поточний контроль та самостійна робота				Разом	Іспит	Сума
Розділ 1			Розділ 2			
T1	T2	T3	T4	60	40	100
10	15	15	20			

Студент є допущеним до підсумкового семестрового контролю за умови виконання 2-х практичних робіт (мінімальна кількість балів 15).

У якості *поточного контролю* передбачено контроль за відвідуванням семінарських занять та оцінювання самостійної роботи.

Контроль за відвідуванням занять здійснюється протягом семестру. Оцінюється присутність та активність студента на заняттях з кожним розділом окремо (Розділ 1, розділ 2) у 10 балів. Разом – 20 балів (максимально).

Критерії оцінювання активності студента під час навчальних занять

Кількість балів	Критерії
9-10	<ul style="list-style-type: none"> - ініціативне та творче ставлення до виконання завдань та практичних завдань; - правильні та обґрунтовані відповіді на практичних заняттях; - високий рівень засвоєння теоретичного матеріалу змістовного розділу; - високий рівень виконання та своєчасне надання всіх практичних робіт на перевірку; - вивчення окремих тем, які не викладаються в лекційному курсі; - опанування додаткової літератури з тем розділу; - високий рівень засвоєння практичних навичок за розділом, студент володіє всіма необхідними практичними навичками.
7-8	<ul style="list-style-type: none"> - активна та успішна участь у роботі на практичних заняттях; - правильні та обґрунтовані відповіді на практичних заняттях; - високий рівень засвоєння теоретичного матеріалу; - високий рівень виконання та своєчасне надання всіх практичних робіт; - вивчення додаткової літератури з тем розділу; - високий рівень засвоєння практичних навичок за розділом, студент володіє більшістю необхідних практичних навичок.

5-6	<ul style="list-style-type: none"> - не завжди активна й успішна участь в роботі на практичних заняттях; - добрий рівень засвоєння теоретичного матеріалу розділу, засвоєно менше половини понять за темами розділу, тим іншим знання мають системний характер; - виконання всіх практичних робіт з незначними помилками та їх не завжди своєчасне надання; - вивчення додаткової літератури за декількома темами розділу; - добрий рівень засвоєння практичних навичок за розділом, студент володіє менш як половиною необхідних практичних навичок.
3-4	<ul style="list-style-type: none"> - пасивність та низький рівень успішності у роботі на практичних заняттях; - низький рівень засвоєння теоретичного матеріалу розділу, засвоєно лише деякі поняття за темами розділу, студент простежує окремі зв'язки між засвоєними поняттями; - виконання практичних робіт з помилками та/або їх несвоєчасне надання; - задовільний рівень засвоєння практичних навичок за розділом, студент володіє лише деякими практичними навичками.
1-2	<ul style="list-style-type: none"> - пасивність та низький рівень успішності у роботі на практичних заняттях; - низький рівень засвоєння теоретичного матеріалу розділу, засвоєно окремі поняття за темами; - виконання практичних робіт з істотними помилками та/або їх несвоєчасне надання; - систематична відсутність на заняттях.
0	- повна відсутність на заняттях протягом семестру.

Практичні роботи за темами 2, 4, оцінюються у 20 балів кожна, які розподіляються на 15 балів за зміст роботи (коректність проведеного завдання, якість обробки та інтерпретації результатів, грамотність зроблених висновків) та 5 бали за своєчасність виконання роботи та подання оформленого звіту на перевірку.

Критерії оцінювання практичної роботи

Показник, що оцінюється	Критерії оцінювання
Своєчасність 0-5	Практична робота складена у встановлений викладачем термін (звіт подано на перевірку вчасно). У разі складання роботи після встановленого терміну бали за своєчасність не виставляються.
Зміст роботи 0-15	<ul style="list-style-type: none"> - самостійність виконання (у разі доведеного плагіату бали за роботу анулюються); - відповідність кількості досліджуваних та використаних методик вимогам практичної роботи; - коректність застосування і обробки психодіагностичних методик; - грамотність і коректність інтерпретації результатів та висновків; - обґрунтованість аргументації та висновків; - відповідність формальним критеріям (структура, послідовність та логічність, грамотність, якість оформлення тощо).

Доповідь надає можливість отримати заохочувальні бали та оцінюється у 10 балів.

Критерії оцінювання доповіді

Показник, що оцінюється	Критерії оцінювання
9-10	У доповіді повністю розкрито зміст обраної теми. Матеріал викладено логічно, послідовно, аргументовано, мова є грамотною, наявний науковий стиль викладення матеріалу, студент демонструє вільне володіння термінологічним апаратом дисципліни та матеріалом за темою. Студент вільно відповідає на додаткові питання за темою доповіді. Для підготування доповіді використано джерела з основної літератури та додаткового матеріалу або іншомовних джерел.
6-8	У доповіді повністю розкрито зміст обраної теми. Матеріал викладено логічно, послідовно, аргументовано, мова є грамотною, наявний науковий стиль викладення матеріалу, студент демонструє вільне володіння термінологічним апаратом дисципліни та матеріалом за темою. Студент має труднощі із формулюванням відповідей на додаткові питання за темою доповіді.
3-5	Зміст доповіді неповністю розкриває зміст обраної теми. Матеріал викладено із порушенням логіки або послідовності, мова є побутовою. Загалом присутнє володіння термінологічним апаратом дисципліни та матеріалом за темою. Студент має труднощі із формулюванням відповідей на додаткові питання за темою доповіді.
0-2	Доповідь не розкриває обрану тему. Студент не орієнтується у початковому матеріалі, який винесено на доповідь.

Екзаменаційна робота є письмовою роботою, яка складається із двох завдань і виконується в аудиторній формі. Кожне завдання оцінюється у 20 балів, сумарно 40 балів за роботу.

Критерії оцінювання екзаменаційної роботи

Бали за контрольне питання	Критерії оцінювання
18-20	У відповіді повністю розкрито зміст питання. Матеріал викладено логічно, аргументовано, мова є грамотною, науковий стиль викладення матеріалу, вільне володіння термінологічним апаратом дисципліни. У відповіді продемонстровано високий рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях, та додатковим матеріалом, що винесено для самостійної роботи.
14-17	Відповідь досить повно розкриває зміст питання або розкриває основні (найважливіші) аспекти у запитанні, студент володіє термінологічним апаратом дисципліни. У викладеному матеріалі студент має помилки із аргументацією відповіді, недостатня логічність та послідовність викладення матеріалу. У відповіді продемонстровано високий рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях, та середній рівень володіння додатковим матеріалом.
10-13	Відповідь на контрольне питання є неповною, розкриває тільки деякі аспекти навчального матеріалу. Студент припускається помилок у використанні термінології навчальної дисципліни. Рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях, та додатковим матеріалом є середнім.
5-9	У відповіді допущено суттєві помилки, які свідчать про незнання лекційного матеріалу або обов'язкової літератури; студент слабо володіє термінологією дисципліни.
0-4	Відповідь практично відсутня, студент демонструє незнання лекційного матеріалу або обов'язкової літератури; не володіє термінологією.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
	для заліку
50– 100	зараховано
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Абрамова Г. С. Возрастная психология: Учеб. пособие для студ. вузов. - 4-е изд., стереотип. - М.: Издательский центр "Академия", 1999. -672 с.
2. Балл Г. О. Гуманістичні засади педагогічної діяльності // Педагогіка і психологія. - 1994. - № 2. - С. 3-11.
3. Булах І. С. Психологічні аспекти міжособистісної взаємодії викладачів і студентів: Навчально-методичний посібник / І. С. Булах, Л. В. Долинська; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - Київ: НПУ, 2002. - 114 с.
4. Вікова психологія: навчальний посібник / За ред. Г. С. Костюка. - Київ: Радянська школа, 1976. - 269 с.
5. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посібник. / За ред. О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднічук та ін. - К.: Просвіта, 2001. - 416 с.
6. Видра О.Г. Вікова та педагогічна психологія. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2017 – 120 с.
7. Выготский Л. С. Собрание сочинений в 6-ти томах. - М.: Педагогика, 1992
8. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения: Опыт теоретического и экспериментального психологического исследования / В.В. Давыдов. - М., 1986. 200 с.
9. Давыдов В.В. Теория развивающего обучения / В.В. Давыдов. - М., 1996. – 195 с.
10. Добрянська Л.Г. Формування мотивації учнів до навчання [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://licey-cv.com/metodichna-rabota/krashh-napraczuuvannya-pk/565-formuvannya-motivacz-uchnv-do-navchannya-dopovd>
11. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
12. Дусаицкий А.К. Развивающее образование: теория и практика / А.К. Дусаицкий. – Харьков, 2002. – 146 с.
13. Дусаицкий А. К. Развитие личности в учебной деятельности. - М.: Дом педагогики, 1996. - 208 с.
14. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2017 – 424 с.
15. Євтух М. Б. Інноваційні методи оцінювання навчальних досягнень [Текст] : монографія / М. Б. Євтух, Е. В. Лузік, Л. М. Дибкова ; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. економіч. ун-т імені Вадима Гетьмана». – К. : КНЕУ, 2010. – 248 с.
16. Єжова Т. Є. Соціальна реабілітація дітей-інвалідів : навч. посіб. / Т. Є. Єжова. — К.: Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. — 284 с.
17. Елькін М.В. Історія педагогіки: [навчально-методичний посібник до самостійного вивчення дисципліни] / М.В. Елькін, М.М.Головкова, А.А.Коробченко. – Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2009. – 204 с.
18. Заброцький М. М. Основи вікової психології. Навчальний посібник. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2001. - 112 с.
19. Заброцький М. М. Педагогічна психологія. Курс лекцій. - К., 2000. - 100 с.
20. Завгородня Т.К. Історія педагогіки: навчально-методичний посібник / Т.К.Завгородня, Л.М.Прокопів, І.В.Стражнікова. – Івано-Франківськ, 2014. – 160 с.

21. Зайченко І.В. Історія зарубіжної педагогіки. Навчальний посібник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 624 с.
22. Зайченко І.В. Педагогіка. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Освіта України, 2006. – С. 86–97; 116–138.
23. Капська А.Й. Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей Навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури, 2012. - 232 с.
24. Концепція «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
25. Концепція розвитку психологічної служби системи освіти України на період до 2012 року /http://www.mon.gov.ua/gr/obg/2008/18_04_08.doc
26. Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія. 2-ге видання. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2017 – 124 с.
27. Лаврик Г.В. Державні стандарти освіти і національне освітнє законодавство. Навчальний посібник рекомендовано МОН України. К.: Центр учбової літератури, 2017 – 208 с.
28. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: Навчальний посібник. – Харків: ОВС, 2002. – С. 220–250.
29. Лутаєва Т. В. Педагогічна культура : навч. посіб. / Т. В. Лутаєва, Л. Г. Кайдалова. – Х. : Цифра принт, 2012. – 182 с.
30. Максименко Д.С. Ігри та ігрові завдання для дітей раннього віку з обмеженими можливостями здоров'я. Практична психологія К.: Центр учбової літератури, 2018 – 120 с.
31. Максименко Д.С. Психологічні особливості криз підлітка. - К.: Центр учбової літератури, 2018 – 200 с.
32. Максименко Д.С. Розвиток розумової діяльності дітей дошкільного віку підлітка К.: Центр учбової літератури, 2018 – 192 с.
33. Максименко С.Д. Загальна психологія. 3-є видання. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2017 – 272 с.
34. Мартиненко, С. Методи навчання та їх класифікація [Текст] / Світлана Мартиненко, Людмила Хоружа // Початкова освіта. – 2010. – № 24. – С. 28–32.
35. Методика професійного навчання. Методика постановки навчальних цілей [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://bookss.co.ua/book_osnovi-naukovo_943/9_tema-8.-metodika-postanovki-navchalnih-cilej
36. Москалець В. П. Загальна психологія [текст]: підручник. / В. П. Москалець. – К. Ліра–К.:, 2020. – 564 с.
37. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. – К. : Пед. думка, 2016. – 448 с.
38. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.meduniv.lviv.ua/files/info/nats_strategia.pdf
39. Нестандартні уроки з фізичної географії [Текст] / авт.–уклад. К. С. Шуліка. – Х. : Основа, 2012. – 112 с.
40. Овчаров С. М. Інтегровані уроки – креативні учні [Текст] : навч.–метод. посіб. / Сергій Михайлович Овчаров, Катерина Володимирівна Овчарова. – Полтава : АСМІ, 2012. – 72 с.
41. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Л. Ортинський – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
42. Освітні технології: Навч. – метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; За заг. ред. О. М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.
43. Пальчевський С.С. Педагогіка: Навч. посіб. – К.: Каравела, 2007. – С. 355–370.

44. Паньков Д.В. Організація навчання за інтерактивними технологіями. Методичні рекомендації для педагогічних працівників. – Донецьк: ДПО ІПП, 2006. – 48с.
45. Педагогічна майстерність: Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривоноста ін.; За ред. І. А. Зязюна. – К.: Вища шк., 1997. – 349 с.
46. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К. : А.С.К., 2004. – 192 с.
47. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О.І. Пометун. – К. : А.С.К., 2007. – 144 с.
48. Поясик О. І. Методика виховної роботи : навчальний посібник / О. І. Поясик, В. В. Лаппо. – Івано–Франківськ : Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2011. – 202 с.
49. Практика розвивального навчання / за ред. О. К. Дусавицького. – Харків : ХНУ, 2004. – 192 с.
50. Про освіту: Закон України від 5.09.2017 р. № 2145-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
51. Прокопів Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ: навчально-методичний посібник. – Івано-Франківськ, 2017 – 166 с.
52. Репкин В.В., Репкина Н.В. Развивающее обучение: теория и практика. Томск: "Пеленг", 1997. - 288 с.
53. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: Навч. посібник для студ. вищих пед. навч. закл. – К.: Вища школа, 2004. – 336 с.
54. Сергеєнкова О.П. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2017 –168 с.
55. Тітов І. Г. Особистісне становлення дитини: суб'єктний вимір: монографія – К. : ВЦ «Академія», 2015. - 152 с.
56. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки К.: Центр учбової літератури, 2017 – 248 с.
57. Шевців З.М. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до роботи в інклюзивному середовищі загальноосвітнього навчального закладу К.: Центр учбової літератури, 2017 – 384 с.
58. Эльконин Д.Б. Детская психология: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Д. Б. Эльконин; ред.-сост. Б. Д. Эльконин. — 4-е изд., стер. — М.: Издательский центр «Академия», 2007. — 384 с.

Допоміжна література

1. Бадмаева Н. Ц. Влияние мотивационного фактора на развитие умственных способностей: Монография / Наталья Цыденовна Бадмаева – Улан-Удэ: Издательство ВСГУТУ, 2004. – 280 с.
2. Васильева М.П. Теорія педагогічної деонтології : [монографія] / Марина Петрівна Васильєва. – Х. : Нове слово, 2003. – 264 с.
3. Гін А. Прийоми педагогічної техніки / А. Гін. – Х. : Основа, 2018. 112 с.
4. Гриндер Д. Из лягушек в принцы/ Д. Гриндер, Р. Бэндлер. – Воронеж, 1993. – 207 с.
5. Гриндер М. Исправление школьного конвейера / Майкл Гриндер. – Минск, 1995. – 220 с.
6. Дмитренко К.А. Звичайні форми роботи – новий підхід: розвиваємо ключові компетентності: метод. посіб. / К.А. Дмитренко, М.В. Коновалова, О.П. Семиволос, С.В.Бекетова. – Х. : Основа, 2018. – 119 с.
7. Зайченко І. В. Педагогіка. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І.В. Зайченко. – К. : Освіта України, 2006. – С. 86–97; 116–138.
8. Євтух М. Б. Інноваційні методи оцінювання навчальних досягнень [Текст] : монографія / М. Б. Євтух, Е. В. Лузік, Л. М. Дибкова ; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. економіч. ун–т імені Вадима Гетьмана». – К. : КНЕУ, 2010. – 248 с.

9. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Ильин Евгений Павлович – СПб. : Питер, 2002. – 512 с.: ил.
10. Нестандартні уроки з фізичної географії [Текст] / авт.–уклад. К.С. Шуліка. – Х. : Основа, 2012. – 112 с.
11. Овчаров С. М. Інтегровані уроки – креативні учні [Текст] : навч.–метод. посіб. / Сергій Михайлович Овчаров, Катерина Володимирівна Овчарова. – Полтава : АСМІ, 2012. – 72 с.
12. Павловец Г. Г. Учебная мотивация как фактор профессионального становления современных студентов / Г. Г. Павловец, В. В. Филоненко – Электронный ресурс. Режим доступа: conf.stavsu.ru/_WordDocs/604.doc
13. Патяева Е. Ю. Мотивация учения: заданное, стихийное и самоопределяемое учение / Екатерина Юрьевна Патяева / Современная психология мотивации / под ред. Д. А. Леонтьева. – М.: Смысл, 2002. – С. 289-314.
14. Практикум з педагогіки: навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с.
15. Психогенетика: учебник для вузов / И. В. Равич-Щербо, Т. М. Марютина, Е. Л. Григоренко. Под ред. И. В. Равич-Щербо – М.: Аспект-Пресс, 2003. – 477 с.
16. Сілаєва І. Є. Сучасний урок у професійній школі: проектування, організація, аналіз : метод. посібник / Сілаєва І.Є., Шевчук С.С. – Донецьк: ДІПО ІПП, 2008. – 171 с.
17. Сиротюк А. Л. Коррекция обучения и развития школьников / Алла Леонидовна Сиротюк. – М., ТЦ Сфера, 2001. – 214 с.
18. Семенец С. П. Розвивальне навчання математики у контексті стильового підходу / Сергій Петрович Семенець // Проблеми освіти: Наук.зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – 2009. – Вип. 61. – С. 90-96.
19. Сиротюк А. Л. Нейропсихологическое и психофизиологическое сопровождение обучения / Алла Леонидовна Сиротюк. – М.: ТЦ Сфера, 2003. – 288 с.
20. Симеоницкая Э. Г. Мозг человека и психические процессы в онтогенезе / Эсфирь Георгиевна Симеоницкая. – М.: МГУ, 1985. – 164 с.
21. Тихомирова И. В. Мотивационные особенности студентов, представляющих разные таксоны обучаемости / И. В. Тихомирова, Н. Ф. Шляхта // Труды СГУ. Серия: Гуманитарные науки. Психология и социология образования. – М.: СГУ, 2005. – Вып. 82. – С. 11-24.
22. Толстенева А. А. Методическая система обучения физике студентов вузов на основе учета их когнитивных стилей: автореф. дис. на соискание ученой степени доктора пед. наук: спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (по областям и уровням образования)» / Александра Александровна Толстенева. – Нижний Новгород, 2008. – 40 С.
23. Холодная М. А. Психология интеллекта. Парадоксы исследования / Марина Александровна Холодная. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб.: Питер, 2002. – 264 с.
24. Холодная М. А. Когнитивные стили. О природе индивидуального ума / Марина Александровна Холодная. – 2-е изд. – СПб.: Питер, 2004.– 384 с.
25. Штефан Л. В. Інноваційні технології в освіті : навч. пос. для студентів вищих навчальних закладів інженерно-педагогічних спеціальностей / Л. В. Штефан – Х. : Видавництво «Друкарня Мадрид», 2012 – 174 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. <http://nus.org.ua/>
2. <https://www.ed-era.com/>
3. <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEra-SmartOsvita+Par+1/about>
4. <http://dspace.univer.kharkov.ua/>
5. www.psiholibrary.com.ua

Орієнтовні теми доповідей

1. Структура і властивості свідомості людини.
2. Характеристика неусвідомлюваних психічних процесів.
3. Несвідоме в теорії З. Фрейда.
4. Несвідоме в теорії К. Г. Юнга.
5. Несвідоме в теорії С.Грофа.
6. Типологія характерів К.-Г. Юнга.
7. Типологія соціальних характерів по Е. Фроммом.
8. Типологія характерів у тілесній психології (А.Лоуен).
9. Психоаналітичні типології характерів (С.Джонсон, Н.Мак-Вільямс).
10. Класичний психоаналіз З. Фрейда в вивченні особистості.
11. Гуманістичні теорії особистості (К.Рождерс, А. Маслоу).
12. Особистість, що самоактуалізується (А. Маслоу).
13. Теорія особистісних конструктів Дж.Келли.
14. 15. Поведінкові теорії особистості (А. Бандура).
15. Кризи розвитку особистості.
16. Принципи класифікації відчуттів і сприйняття та його основні властивості.
17. Проблема творчості у психології: творча уява, творче мислення. Критерії творчості.
18. Способи управління емоційним станом.
19. Вольові якості особистості.
20. Засоби подолання стресу.
21. . Види психологічного впливу. Механізми рекламного впливу.
22. Спілкування. Невербальна комунікація.
23. Види конфліктів. Способи управління конфліктами.
24. Стать і гендер людини: гендерна та статеворольова ідентичність.
25. Стадії психосексуального розвитку особистості.
26. Психосоматичні розлади. Теорії формування психосоматичних розладів.
27. Брехня як психологічний феномен. Способи розпізнавання брехні.
28. Міжпівкульова асиметрія й індивідуальні розходження в навчальній діяльності.
29. Когнітивно-стильові характеристики навчальної діяльності.
30. Мотиваційні аспекти шкільного навчання.
31. Збагачувальний підхід до навчальної діяльності.
32. Диференційований підхід до навчальної діяльності.
33. Особистісно-орієнтований підхід до навчальної діяльності .
34. Система розвивального навчання.
35. Діяльнісний підхід до навчальної діяльності.
36. Нейропсихологічний супровід навчальної діяльності.
37. Психофізіологічний супровід навчальної діяльності.
38. Підходи до навчання дітей з особливими потребами (аутизм, гіперактивність/дефіцит уваги, соціально-педагогічна занедбаність, відставання в розумовому розвитку).
39. Способи педагогічного впливу на дітей з нездатністю до навчання (дислексія, дискалькулія, дисграфія).
40. Нейропсихологічні й психогенетичні чинники шкільної неуспішності.
41. Статева диференціація в навчанні.
42. Формування персонального пізнавального стилю. Проблема поєднання стилю навчання й методу навчання.
43. Проблема готовності до шкільного навчання.
44. Гендерна асиметрія в освіті.

Завдання та система оцінювання самостійної роботи студентів денної форми навчання, які перебувають у відрядженні у зв'язку з академічною мобільністю

<p>Види та зміст самостійної роботи</p>	<p>Студент виконує 2 види самостійної роботи</p> <p>1) <i>Практична робота</i> на тему «Діагностика акцентуацій характеру». Студентові потрібно провести психологічну діагностику вираженості основних типів акцентуацій характеру у себе за методикою Леонгарда-Шмішека. Знайомство з методикою, ключем та обговорення результатів роботи після її виконання здійснюється під час практичних занять, а проведення методики, обробка та інтерпретація результатів – під час самостійної роботи.</p> <p>2) <i>Практична робота</i> на тему «Пізнавальні процеси та їх роль у навчанні». Студентові потрібно провести психологічну діагностику пізнавальних процесів в учня середньої школи за допомогою наступних методик: методика діагностики стилів кодування інформації (Є. В. Фролова), методика визначення типу мислення (Г. В. Резапкіна). Психодіагностичні методики надаються викладачем під час навчальних занять або можуть бути самостійно знайдені студентом у психологічній літературі.</p> <p>Робота передбачає також аналіз отриманих результатів діагностики, співбесіду з учнем, в ході якої аналізується його академічна успішність та навчальні переваги або труднощі та формулювання висновків щодо взаємозв'язку особливостей пізнавальної сфери із успішністю його навчання.</p> <p>За результатами роботи студент готує звіт у письмовій формі. Звіт повинен включати: титульний аркуш, соціально-демографічну характеристику досліджуваного (вік, стать, сфера діяльності тощо), результати психологічної діагностики у вигляді таблиці з сирими показниками тестування, змістовну інтерпретацію результатів та висновки.</p>
<p>Термін виконання</p>	<p>1) <i>Практична робота</i> на тему «Діагностика акцентуацій характеру» – перша декада березня</p> <p>2) <i>Практична робота</i> на тему «Пізнавальні процеси та їх роль у навчанні» – перша декада квітня</p> <p>Конкретні дати встановлюються на початку навчального семестру</p>
<p>Форма контролю</p>	<p>Звіт з практичної роботи – 2 шт.</p> <p>Завершений звіт та реферати надсилати на електронну адресу evfrolova@karazin.ua . У темі листа вказати прізвище та ім'я студента й факультет та номер групи.</p>
<p>Система оцінювання</p>	<p><i>практична робота – 30 балів (кожна)</i></p> <p align="center">Критерії оцінювання практичної роботи</p>

Показник, що оцінюється	Критерії оцінювання
Своєчасність 0-5	<p>Практична робота складена у встановлений викладачем термін. У разі складання роботи після встановленого терміну бали за своєчасність не виставляються.</p> <ul style="list-style-type: none"> - самостійність виконання; - відповідність кількості досліджуваних та використаних методик вимогам практичної роботи; - коректність застосування і обробки психодіагностичних методик;
Зміст роботи 0-25	<ul style="list-style-type: none"> - грамотність і коректність інтерпретації результатів та висновків; - відповідність формальним критеріям (структура, послідовність та логічність, обґрунтованість аргументації та висновків, грамотність, якість оформлення тощо).